

Το Ηραίον της Σάμου θεωρούνταν στην αρχαιότητα ο τόπος γέννησης της θεάς Ήρας. Φημιζόταν για την παλαιότητα της λατρείας και τον μνημειακό ναό του 6ου αι. π.Χ. (Δίπτερος II). Πράγματι, η λατρεία τεκμηριώνεται αρχαιολογικά από τον 17ο αι. π.Χ. έως το τέλος της, τον ύστερο 4ο αι. μ.Χ. Πριν από το ιερό, στη θέση αυτή υπήρχε εκτεταμένος οικισμός της Εποχής του Χαλκού. Αφού έσβησε η λατρεία της Ήρας, στον χώρο υπήρξε βυζαντινός οικισμός με ναϊκό συγκρότημα.

«Ιερά Οδός» (1)

Κατασκευάστηκε στις αρχές του 6ου αι. π.Χ., είχε μήκος περίπου 9 χλμ. και αποτελούσε τον κύριο άξονα επικοινωνίας μεταξύ ιερού και πόλης. Εκεί πραγματοποιούνταν η ετήσια λατρευτική πομπή κατά τη μεγάλη γιορτή της Ήρας. Στη βόρεια πλευρά της στήνονταν συνήθως τα αναθήματα. Πλακοστρώθηκε πιθανότατα με δωρεά της αυτοκράτειρας Ιουλίας Δόμνας γύρω στο 200 μ.Χ.

Τιμητικό μνημείο για τους Σκριβώνιους (2)

Βάση τιμητικού μνημείου με χάλκινα αγάλματα, αφιερωμένου σε μία από τις παλαιότερες και σημαντικότερες σαμιαίτικες οικογένειες της περιόδου του Αυγούστου: τον Γάιο Σκριβώνιο Ηρακλείδη, τους θετούς γιους του Ανδρόνικο και Φιλοποίμενα και τη νύφη του Αρτεμισία.

Πύλες εισόδου (3)

Ένα πηγάδι σηματοδοτεί τη θέση της αρχαϊκής, σχεδόν τελειώς κατεστραμμένης, ανατολικής πύλης του 6ου αι. π.Χ. (3α), που είχε επιμήκεις πυλώνες. Το κατώφλι της βόρειας πύλης (3β) τοποθετήθηκε ψηλότερα και κατέστη προσβάσιμο και από τις δύο πλευρές με ράμπες, για να προστατευτεί από τις πλημμύρες του Ίμβρασου.

Οικισμός αυτοκρατορικών χρόνων στην «Ιερά Οδό» (4)

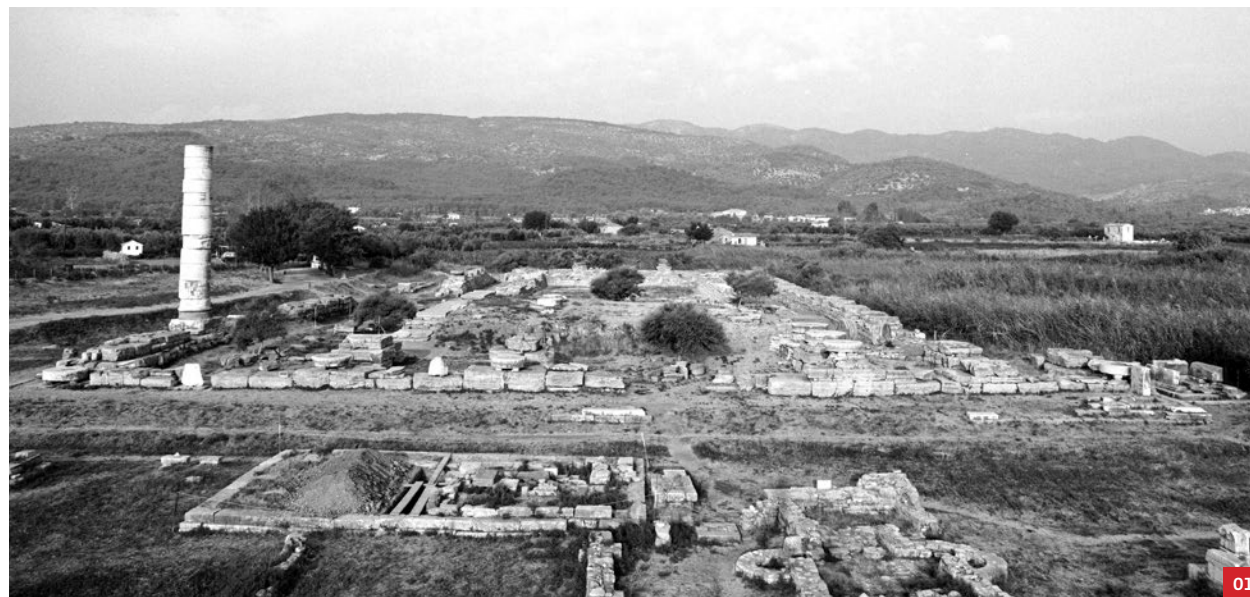
Στον αρχαιολογικό χώρο υπάρχουν παντού τοίχοι από αργούς λίθους και πλίνθους του ρωμαϊκού οικισμού (2ος αι. μ.Χ. κ.εξ.), που πιθανόν στέγαζε μεταξύ άλλων τους ικέτες. Κάποια από τα σπίτια ήταν πολυτελή, με περίστυλες αυλές, χώρους εστίασης, ψηφιδωτά δάπεδα και πλούσια επένδυση τοίχων. Τα κτίρια υπέστησαν πολλές μετατροπές και χρησιμοποιήθηκαν εν μέρει έως τον 6ο–7ο αι. μ.Χ.

Θέση του μεγάλου Κούρου (5)

Ο μεγάλος Κούρος (περ. 590/580 π.Χ.) έστεκε σε βάση με στέρεο λίθινο θεμέλιο. Γύρω από αυτήν τοποθετήθηκε ένα μεγαλύτερο τετράγωνο με όρθιες και οριζόντιες ασβεστολιθικές πλάκες. Η βάση έχει καλυφθεί για λόγους συντήρησης.

Τιμητικό μνημείο για δύο Ρωμαίους ύπατους (6)

Διπλή βάση για τα χάλκινα αγάλματα των Ρωμαίων υπάτων Γάιου Στερτίνιου Μάζιμου και Γάιου Ασίνιου Πωλλίωνα, οι οποίοι φαίνεται ότι συνέβαλαν

01

02

03

04

- 01 Άποψη της θεμελίωσης του Δίπτερου II από τα ανατολικά (DAI-ATH-1990-1764, φωτ.: E. Gehnen).
- 02 Σύνθεση αρχιτεκτονικών μελών της βόρειας παραστάδας και της τράπεζας του βωμού από την ανακαίνιση του βωμού επί Αυγούστου (D-DAI-ATH-ARCHIV-GA-Samos-1750-09, φωτ.: H.J. Kienast).
- 03 Αντίγραφο του αναθηματικού μνημείου του ...αρχη με τα αγάλματα του γλύπτη Γενέλεω στον αρχαιολογικό χώρο (D-DAI-ATH-ARCHIV-GA-2021-00002, φωτ.: J.-M. Henke).
- 04 Ψηφιδωτό δάπεδο με δελφίνια σε περίστυλη οικία της αυτοκρατορικής περιόδου (D-DAI-ATH-ARCHIV-GA-Samos-1167-5, φωτ.: H. Kyrieleis).

καθοριστικά στο να διατηρήσει το Ηραίον —και μετά το 23 μ.Χ.— το προσοδοφόρο «δικαίωμα ασύλου».

Βάση του Μύρωνα (7)

Θεμέλια κλασικής βάσης, μάλλον για το σύνολο των χάλκινων γλυπτών του γλύπτη Μύρωνα από την Αττική, που παρίστανε τον Ηρακλή να οδηγείται στον Όλυμπο από την Αθηνά παρουσία του Δία. Ο Μάρκος Αντώνιος μετέφερε τα γλυπτά στην Αλεξάνδρεια. Ο Αύγουστος επέστρεψε τον Ηρακλή και την Αθηνά στο Ηραίον, ενώ ο Δίας βρέθηκε στο Καπιτώλιο της Ρώμης.

Ορθογώνιο κτίριο Ελληνιστικής εποχής (8)

Θεμέλια μεγάλου ορθογώνιου κτιρίου της Ελληνιστικής περιόδου, που ανακαινίστηκε στους αυτοκρατορικούς χρόνους. Ίσως ταυτίζεται με τη διοικητική έδρα των νεωποίων.

Τιμητικό μνημείο για τους θετούς γιους του Αυγούστου (9)

Μνημείο προς τιμήν των ορισθέντων διαδόχων, εγγονών και θετών γιων του Αυγούστου, Γάιου και Λεύκιου Καίσαρα. Αμφότεροι προέρχονταν από τον γάμο της κόρης του Ιουλίας με τον στρατηγό Αγρίππα.

Σύμπλεγμα του Γενέλεω (10)

Αντίγραφο του συντάγματος αγαλμάτων του γλύπτη Γενέλεω, που είχε αφιερώσει ο ...αρχης στην Ήρα γύρω στο 560 π.Χ. Το σύνταγμα απεικονίζει στα άκρα την ανακεκλιμένη μορφή του αναθέτη και την καθισμένη σύζυγό του Φίλεια, με την υπογραφή του Γενέλεω. Ανάμεσά τους στέκουν τρεις Κόρες —πιθανόν οι θυγατέρες τους— και προφανώς ο γιος τους.

Βωμός (11)

Αποτελούσε το αμετακίνητο κέντρο λατρείας του ιερού. Τα ορατά σήμερα μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη προέρχονται από την ανακαίνιση επί Αυγούστου και απηχούν στοιχεία του αρχαϊκού πώρινου μνημειακού βωμού (περ. 570/560 π.Χ.). Διέθετε ψηλό τοίχο σχήματος Π, ύψους περίπου 5 μ., που περιέβαλλε τη χαμηλότερη τράπεζα του βωμού. Από κάτω υπάρχουν τα θεμέλια έξι προγενέστερων κτισμάτων (έως το 1000 π.Χ.).

Βυζαντινή βασιλική (12)

Συγκρότημα του β' μισού ή των μέσων του 5ου αι. μ.Χ., που αποτελούνταν από βασιλική, νάρθηκα, βαπτιστήριο, βοηθητικούς χώρους βόρεια και νότια, καθώς και μικρή εγκατάσταση θερμών. Τον 6ο αι. η βασιλική προσαρμόστηκε στο ψηλότερο πλέον εξωτερικό επίπεδο και αργότερα περιορίστηκε στο βόρειο κλίτος. Τον 7ο αι. μ.Χ. μάλλον είχε καταστραφεί οριστικά. Ανάμεσα στα θεμέλια του ιερού ανεγέρθηκε τον 16ο αι. ο σταυροειδής με τρούλο Άγ. Νικόλαος. Η ανατολική του αψίδα ενσωματώθηκε το 1795 σε νέα μικρή εκκλησία. Η αψίδα, που σώζεται ακόμη, φέρει graffiti επισκεπτών από τον 17ο αι.